

หนังสืออาณานิคมศึกษา: แนวคิด วิธีวิทยา และทิศทางการพัฒนา

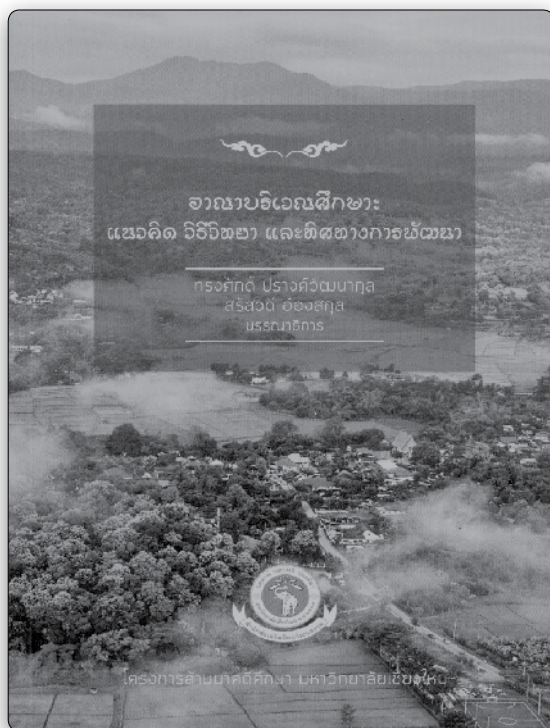
สิทธิโชค อนุจันทร์
Sitichok Anuchan

วารสารโพธิวิจัย
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ม.ค. - มิ.ย. 2561

บทวิจารณ์หนังสือ หนังสืออาณาบริเวณศึกษา: แนวคิด วิธีวิทยา และทิศทางการพัฒนา

สิทธิโชค อนุจันทร์¹

Sitichok Anuchan

1 นักวิชาการอิสระ

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาที่เป็นการจัดการองค์ความรู้ในลักษณะของพื้นที่ศึกษา หรือ อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) มีความสำคัญกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างมาก เนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันกำลังก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ สู่โลกกว้างอย่างไร้ขีดจำกัด มีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ กันอย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นที่คนไทยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารรายละเอียดของประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้น เพื่อเป็นข้อมูล ทั้งในเชิงยุทธศาสตร์และข้อมูลในเชิงการค้าการลงทุน ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำเนินและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวม และปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งทั่วทุกภูมิภาคมีการขับเคลื่อนและมีการจัดอาณาบริเวณศึกษา เช่น ศูนย์จีนศึกษา ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ศูนย์เวียดนามศึกษา ศูนย์ล้านนาศึกษา เป็นต้น

ดังนั้น การจัดอาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการเรียนรู้และการศึกษาทำความเข้าใจบริบทแวดล้อมของกลุ่มประเทศต่างๆ เนื่องจากปัจจุบันการศึกษามีความก้าวหน้าไปค่อนข้างมาก โลกได้วิวัฒนาการไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การติดต่อสื่อสารและการเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลต่างๆ เป็นไปอย่างไร้พรมแดน การเรียนรู้ในสิ่งรอบตัวอย่างกว้างขวางรู้รอบด้าน รู้เขารู้เราเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาข้อมูลของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ กระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างความเข้าใจในบริบทต่างๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่การเกิดขึ้น วิวัฒนาการที่เปลี่ยนไป และสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อสร้างความได้เปรียบในการดำเนินการทั้งในเชิงการศึกษา วิชาการ การวิจัยและการลงทุนต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์

ข้อมูลเบื้องต้นของหนังสือ

หนังสือ อาณาบริเวณศึกษา: แนวคิด วิธีวิทยา และทิศทางการพัฒนา มีรองศาสตราจารย์ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ประธานกรรมการศูนย์ล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สรสวัสดิ์ อ่องสกุล เป็นบรรณาธิการ จัดพิมพ์โดย โครงการล้านนาคิตศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 164 หน้า

โครงสร้างของหนังสือ

เนื้อหาภายในเล่มแบ่งเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 : กล่าวเปิดการประชุม ส่วนที่ 2 : ปาฐกถาพิเศษ อาณาบริเวณศึกษา ส่วนที่ 3 : อาณาบริเวณศึกษา: แนวคิด วิถีวิทยาและทิศทางการพัฒนา ส่วนที่ 4 : การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อาณาบริเวณศึกษา: กรณีศึกษา ส่วนที่ 5 : สรุปและกล่าวปิดการประชุม

ประเด็นสำคัญของหนังสือ

หนังสือ อาณาบริเวณศึกษา: แนวคิด วิถีวิทยา และทิศทางการพัฒนา เป็นหนังสือรายงานการประชุมทางวิชาการเรื่องดังกล่าว ซึ่งศูนย์ลำนานาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และโครงการจัดตั้งหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาลำนานาศึกษา ได้จัดขึ้น เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ซึ่งจะขอสรุปประเด็นสำคัญโดยภาพรวมของอาณาบริเวณศึกษา ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง อาณาบริเวณศึกษาควรมองความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนที่ก่อตัวขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ ไม่ใช่เป็นการศึกษาเรื่องของพื้นที่หรือบริเวณ เราศึกษาความสัมพันธ์ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นว่ามีการจัดความสัมพันธ์กันอย่างไร มีความขัดแย้งและอยู่ด้วยกันมาอย่างไร

ประเด็นที่สอง อาณาบริเวณศึกษาควรมองบริบทความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ๆ ประเด็นที่จะศึกษาในยุคปัจจุบัน คือ ความสัมพันธ์ที่มีมาอยู่แล้ว ผู้คนคงจะไม่มีความสัมพันธ์กันแบบเดิมตลอดไป เมื่อเขามีความสัมพันธ์กันแบบนั้น เขากำลังจะก่อตัวความสัมพันธ์แบบใหม่อะไรขึ้นมา ตรงนี้เป็นประเด็นที่อยากจะได้จากการศึกษาอาณาบริเวณ คนเราเมื่ออยู่ด้วยกันมักมีความขัดแย้งกัน จะอยู่กันแบบเดิมหรือซึ่งไม่น่าจะใช่ แต่จะสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ขึ้นมาได้อย่างไร ประเด็นนี้น่าจะเป็นหัวใจของการศึกษาอาณาบริเวณศึกษา

ประเด็นที่สาม อาณาบริเวณศึกษาควรมองวัฒนธรรมความคิดที่อยู่เบื้องหลังความสัมพันธ์ การศึกษาความสัมพันธ์นั้นจะต้องมีบริบท ไม่ใช่เป็นการมองไปเรื่อยๆ แต่จะต้องมองภายในบริบท คือ บริบทความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ที่จะจัดกันได้อย่างไร มีการแก้ปัญหาความสัมพันธ์กันได้อย่างไร ซึ่งก็ถือเป็นประเด็นที่

สำคัญอีกหนึ่งเรื่อง ความสัมพันธ์กับบริบทนั้นถือเป็นมิติแรกๆ ที่ให้ความสำคัญและเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมถือเป็นหัวใจของเรื่องการศึกษาอาณานิคม เพราะการศึกษาอาณานิคมที่ไม่ได้ดูเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรือแค่วัฒนธรรมที่เป็นศิลปวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว เพราะวัฒนธรรมจะแช่แข็งหรืออยู่กับที่นั่นไม่ได้ ต้องดูวัฒนธรรมที่เป็นพลังความคิด คือ วัฒนธรรมความคิดที่อยู่เบื้องหลังความสัมพันธ์นั้นๆ อีกทีหนึ่ง ทั้งนี้ไม่มีความสัมพันธ์ใดที่อยู่ได้โดดๆ โดยปราศจากวัฒนธรรม ความคิด คนเราถ้าไม่มีความคิดจะสัมพันธ์กันได้หรือ หรือมีความสัมพันธ์แล้วไม่มีความคิดก็เป็นไปได้ ทั้งสองอย่างนี้จะต้องไปด้วยกัน

ประเด็นที่สี่ อาณานิคมศึกษาควรมองกระบวนการต่อสู้เพื่อการสร้างกลไกเชิงสถาบันใหม่ๆ นอกเหนือจากวัฒนธรรม บริบทความสัมพันธ์แล้ว ประเด็นสำคัญอีกด้านก็คือ เราต้องดูกระบวนการ เพราะคนเราเมื่ออยู่ด้วยกันภายใต้ความสัมพันธ์ จะต้องมีการกระบวนการ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวต่อสู้ เพื่อผลักดันให้เกิดกลไกเชิงสถาบันใหม่ๆ ขึ้นมา สำหรับการแก้ไขปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปทุกวัน เราจะนำสถาบันหรือกลไกเก่ามาแก้ไขปัญหาใหม่คงเป็นเรื่องยาก แต่จะเปลี่ยนไปเลยก็ยาก จึงต้องมีการกระบวนการต่อสู้กันไป ซึ่งจะรอให้เกิดปัญหาแล้วค่อยแก้ไขก็คงไม่ใช่ ประเด็นนี้ก็คือเป็นประเด็นหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ตั้งคำถามถึงการศึกษาเรื่องอาณานิคม

ดังนั้น การศึกษาอาณานิคมศึกษา จึงให้ความสำคัญอยู่ 3 เรื่อง คือ **ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม**

บทส่งท้าย

กล่าวได้ว่า หนังสือ **อาณานิคมศึกษา: แนวคิด วิวิธีทยา และทิศทางการพัฒนา** เล่มนี้จะช่วยเปิดมุมมองและวิธีการศึกษาอาณานิคมศึกษาที่หลากหลายที่จะทำให้เข้าใจเกี่ยวกับคน สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ปรัชญา เศรษฐกิจ การเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา วรรณกรรม และคติชน ในพื้นที่เป้าหมายด้วยมุมมองจากหลากหลายสาขาวิชาแบบสหวิทยาการหรือพหุวิทยาการ